

Türk Kültürü

TÜRK KÜLTÜRÜ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
YIL 48 YENİ SERİ CİLT III SAYI 2

2010/2

Ankara <Güz> 2010

ÇAPANOĞLU İSYANI: BİR YENİDEN BAKIŞ

Ahmet Yaşar OCAK
Hacettepe Üniversitesi

Özet: Bu makale, Milli Mücadele döneminde vuku bulan "Yozgat isyanı", doğru adıyla "Çapanoğlu isyanı" denilen hadise hakkında 1973 yılında tarafımızdan yayımlanmış olup, bu konuda Türkiye'deki ilk bilimsel monografi niteliğini taşıyan bir makaleyi bahis konusu etmektedir. Bu vesileyle 36 sene sonra bu olayı yeniden gözden geçirmektedir. Bir ülkenin veya toplumun tarihindeki isyanlar, bu kelimelerin çağrıştırdığı menfi izlenime mukabil, o ülkenin veya toplumun psikolojik ve toplumsal reflekslerini analiz etmek ve anlamak bakımından çok önemli göstergelerdir. İşte Çapanoğlu İsyanı da bunlardan biridir. Bu makale, bu konuda bugüne kadar yapılan yaklaşımları değerlendirmeye çalışacaktır.

Anahtar Kelimeler: Milli Mücadele, Yozgat, Çapanoğulları, Çapanoğlu İsyanı.

Çapanoğlu Rebellion Reconsidered

Abstract: This article is concerned with the "Yozgat Rebellion" or more properly named "Çapanoğlu Rebellion" which broke out during the Turkish National Struggle. The author of this article had written a monograph in 1973 about the mentioned uprising which was the first academic writing on the subject. Here, some 36 years later, the article and the subject is reconsidered and rewritten with a fresh perspective. Despite the negative meaning inherent in the word itself, rebellions in the history of a society, are important events in understanding and analyzing the psychological and sociological reflexes of that society. The Çapanoğlu uprising is one of them to that effect. This article reconsiders and evaluates the previous studies and approaches on the Çapanoğlu rebellion to date.

Keywords: National Struggle, Yozgat, Çapanoğulları, Çapanoğlu Rebellion.

Yozgat İli'nin, eski adıyla Bozok Sancağı'nın, bu çerçevede de Yozgat şehrinin tarihi çok az incelenmiş olup, mevcut araştırmaların henüz yeterli seviyede olmadığı, çok ortada olan bir durumdur. Bu konuda bugüne kadar yapılmış yayınların bir listesini burada vermeyeceğiz, çünkü bunlar oldukça iyi bilinir. Yalnız şu kadarını belirtelim ki, 1980 sonrasında, genellikle çoğu amatör mahiyette, Yozgat tarihinin, kültürünün ve bu arada folklorunun çeşitli yönlerini tek tek ele alan monografik yayınların dışında, genellikle profesyonel tarihçilik araştırmaları –merhum Faruk Sümer'in bir makalesi hariç- daha çok Çapanoğulları sülalesi ile ilgilidir. Bozok Sancağı'nın –yahut Yozgat ilinin- tarihi, bir bütün olarak siyasal, sosyal, ekonomik, dinî, mimarî, kültürel ve folklorik açılardan henüz bütüncü bir çalışmanın konusu olmamıştır. Türk Tarih Kurumu'na bundan yaklaşık

10 yıl evvel tatbik sahasına konulan böyle bütüncü bir proje, ikinci cildini teşkil eden mimari kısmı hariç, henüz tamamlanıp yayın safhasına intikal edememiştir. Bunun çeşitli sebepleri vardır, ama bunların tartışma yeri burası değildir. Yalnız şunu belirtelim ki, bu proje üstünde çalışılmakta ve tamamlanması zorunlu bulunmaktadır ve tamamlanacaktır.

İşte bu bildiri, Bozok yahut Yozgat tarihinin, özellikle de Yozgat şehri tarihinin Cumhuriyet'in hemen arifesine rastlayan çok mühim bir olayını, yanlış bilinen adıyla "Yozgat isyanı", doğru adıyla "Çapanoğlu isyanı" denilen hadiseyi bahis konusu edecektir. Ancak bu, olayların hikâyesini değil, belki söz konusu isyanın tedkikine yaklaşım açısından bir "yeniden bakış" olacaktır. "Yeniden bakış" dememizin sebebi, bundan tamı tamına 33 sene evvel, yani 1973 yılının Mayıs ayında tarafımızdan yayımlanmış ve aynı zamanda bu konuda Türkiye'deki ilk bilimsel monografi niteliğini taşıyan bir çalışmamız üzerinde yeniden düşünmektir (Ocak 1970-1973:83-149). Bu monografi, akademik kariyerimizin henüz çıraklık öneminin başlangıcına ait olmakla beraber, bugün "Sözlü tarih" denilen ve modada olan bir tarih yönteminin aslında ilk örneklerinden biriydi. Yani, büyük çapta, olayın görgü şahitleriyle yüz yüze yapılan konuşmalardan elde edilen verilerin, o zamanki mevcut yazılı literatürle mukayesesine ve kontrolüne dayanıyordu. Bugün o şahitlerin hiç birinin hayatta olmadığını, dolayısıyla o zaman onların sözlü şahadetlerini yazıya geçirerek makalenin ekinde yayımlamakla tarihe belge bırakmış olmanın ne kadar isabetli bir tutum olduğunu da burada ifade edelim.

Bir ülkenin veya toplumun tarihindeki isyanlar veya kıyamlar, bu kelimelerin çağrıştırdığı menfi izlenime mukabil, o ülkenin veya toplumun psikolojik ve toplumsal reflekslerini analiz etmek ve anlamak bakımından çok önemli göstergelerdir. Bu böyle olduğu halde ne yazık ki Türk toplumunun bu mühim cephesinin toplu ve sistematik bir tarihi, birkaç ideolojik monografinin dışında henüz bilimsel olarak yazılmamıştır. İşte Çapanoğlu İsyanı da bu tarihin son parçalarından biridir.

Bu olay, Millî Mücadele tarihi açısından bakıldığında, ülkenin Batılı müttefik devletlerin istilasından kurtarılma çabalarının en kritik bir döneminde ortaya çıkmış olması ve üstelik sıradan bir grup halkın veya bir ayak takımının değil, Bozok bölgesi tarihinde çok önemli rolü olan ve Evliya Çelebi'nin deyişiyle "hiçbir mâmur şehri olmayan" bu bölgeye mâmur bir şehir, dolayısıyla hayat kazandıran bir âyan ailesinin şöyle veya böyle, baş aktörü olduğu bir ayaklanma olması bakımından önemli ve ilginçtir.

O halde "bu olaya nasıl bakmalı ve nasıl değerlendirmeliyiz?" gibi bir soru bizden cevap bekler. Her şeyden önce şunu unutmamalıyız ki, Çapanoğlu isyanı Bozok (Yozgat) tarihinin bir parçası olduğu kadar Millî Mücadele tarihinin de bir parçasıdır. Bu isyanın aktörleri başlangıçta her ne kadar öyle bir niyete sahip olmasalar ve bir takım tahrik ve rekabet faktörleri sebebiyle de olsa böyle bir olaya

girişmiş olsalar, hatta en az karşı taraf kadar vatansever olsalar da, sonuçta bir maceraya girişmişlerdir. Padişahı, halifeyi düşman elinden kurtarmak niyetiyle, İstanbul hükûmetine değil ama, güvenmedikleri Ankara hükûmetine karşı bir ayaklanmanın başlatıcısı oluvermişlerdir. Ama bu ayaklanma, Yozgat halkının isyanı veya kıyamı değildir. Değildir ama, Yozgat'a hayatiyet kazandıran, onu yarı-göçebe bir Yörük cemaatinin 10-12 hanelik kışlağında XVIII. yüzyıl Osmanlı İmparatorluğunun Batılı seyyah ve gözlemcilerini hayran bırakacak – bugün o durumundan fersah fersah uzak olsa da- bir şehir haline getiren bir âyan ailesinin bazı önde gelenlerinin hareketidir.

Bu itibarla önce tarihçilerin, sonra da bizzat Yozgat halkının bugün bu olayı, hiç bir suçluluk kompleksine kapılmaksızın tarihte vukû bulduğu şekliyle doğru olarak, kendi şartları içinde anlamaya çalışması ve değerlendirmesi gerekir. Bunu şunun için özellikle de vurgulayarak söylemek istiyoruz. Türk toplumunun en büyük açmazı, tarihinde yaşadığı tecrübeleri akıl, mantık ve bilimsel yöntemler ışığında değerlendirip geleceğine yönelik sağlam bir perspektif ve vizyon oluşturmamak, dolayısıyla çabuk unutmak ve ondan gerekli dersi çıkartmamaktır. Böyle olduğu içindir ki Türk toplumu, tarihini duygusal, tepkisel ve ideolojik olarak değerlendirip bir iman yahut inkâr alanı haline sokarak birbirine hasım iki cepheye bölünen bir toplum haline gelmiş veya getirilmiştir. Cumhuriyet'in kuruluşundan beri her gün bu tüketici ve yıpratıcı gerçeğin içinde yaşamakta olduğumuz, reddi gayri kabil bir vâkıdır. Bu durumumuz, millet olarak enerjimizi, dünyaya bakışımızı, geleceğimiz konusunda sağlıklı tasarımlar üretme yeteneğimizi elimizden almaktadır. İşte tarihe, dolayısıyla Çapanoğlu İsyanı'na bakışımız da ister istemez bu hastalığımızdan nasibini almaktadır.

Toplum olarak bu temel hastalığımıza kısaca işaret ettikten sonra, olayın vukû bulduğu tarihte sık kullanılan bir deyimle, "Çapanoğlu harekât-ı isyâniyesi"ne dair önce kaynaklar problemine temas etmek istiyoruz. Çünkü bu olay hakkında bize sağlıklı malzeme sağlayarak analiz ve yorumlarımızı doğru istikamette geliştirecek olan veriler, bu olayın kaynaklarından elde edilmek zorundadır, bunun başka bir yolu yoktur. Ne yazık ki bu konu çok da tatmin edici değildir. Yani isyan olayına dair o zamanlar gerek Ankara Hükûmeti nezdinde meydana getirildiğine şüphe bulunmayan resmî evraka ve Yozgat'ta olayı takip ve tahkikle görevli mahallî yetkililerin düzenleyerek Ankara'ya yolladıkları muhtelif cinsten evrakın bütününe ne yazık ki bugüne kadar ulaşamamıştır, ulaşabilen olduğunu da duymadık. Ama o zaman görme imkânını elde edemediğimiz, 1980'ler sonrası yayımlanan Meclis gizli zabıtlarındaki bazı bilgilere ulaşma imkânı bugün elimizdedir. Ne yazık ki bunlarda çok da fazla aydınlatıcı bilgiler mevcut değildir.

Geriye, olayı gerek içinden, gerekse dışından gözlemeleme imkân ve fırsatına sahip bazı canlı şahitlerin, o da olaydan yıllar sonra dile getirdikleri sözlü ifadeleri veya amatör bir üslupla kaleme aldıkları hatırat nev'inden birkaç belge kalmaktadır ki, onlar da ancak 1980 sonrasında şurada burada ortaya çıkmaya başlamıştır. Belki

daha ortaya çıkacak olanlar da vardır. 1973 yılında yayımladığımız makaleden sonraki yıllarda bunlardan bizim görebildiklerimiz şunlardır:

1) Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 3 Temmuz 1336, 6 Temmuz 1336, 13 Temmuz 1336, 30 Temmuz 1336, 2 Ağustos 1336 tarihli gizli celse zabıtlarında bazı mebusların iç isyanların tahkikine dair verdikleri takrirleri ve bunların münakaşalarını, bu arada bilhassa Yozgat mebusu Süleyman Sırrı Bey'in "Heyet-i Nâsiha" âzâsından biri olarak Yozgat'taki faaliyet ve görüşmelerini anlatan kısımlar¹,

2) Bir eski yedek subayın neşredilmiş hatıralarındaki, Çapanoğlu Halid Bey'in Çorum ve Alaca havalisindeki faaliyetlerini anlatan bir pasaj (Tonguç 1960: 186-189);

3) Eski emekli lise öğretmenlerinden, merhum Fazlı Bilecen'in olayın asıl cereyan tarzını anlattığını tahmin ettiğim birinci kısmı kayıp, ama Çerkes Edhem'in Yozgat'taki faaliyetlerini anlatan, eski harflerle kaleme aldığı ikinci kısmını ihtiva eden bir defter forması²;

4) Yine bir emekli öğretmen, merhum Faik Boran'ın, olaylar sırasında henüz çok genç bir gezici öğretmenken, özellikle Çapanoğlu isyanına ve esnasında Yozgat havalisinde ortaya çıkan eşkıyalık hareketlerine dair görüp işittiklerini, olaylardan yıllar sonra yeni harflerle kaleme aldığı bir ince defter³;

5) Azmi Çapanoğlu'nun, bastırmak üzere hazırladığı, içinde gerek Çapanoğulları ailesine ve tarihine, gerekse isyana dair bilgiler verdiği, bir kısmı doğrudan isyanla ilgili olmayan bazı belge fotokopilerinin de bulunduğu bir küçük kitap⁴;

6) Belki bu saydıklarım yanında, Çapanoğulları'nın damadı olmak gibi bir akrabalık bağı sebebiyle kerhen de olsa isyan hareketi içinde yer almış olup, -yıllar sonraki hissiyatı tesirinde de olsa- olayın içyüzünü bütün canlılığıyla eski harflerle kalın bir defter halinde yazarak bize eşsiz bir belge sunan merhum Abdülkadir Sönmez Bey'in hatıraları⁵.

¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Gizli Celse Zabıt Cerideleri 1, Ankara 1980.

² Merhumun evrakı arasında bulduğu bu formadan beni haberdar eden ve bir fotokopisini almama müsaade cömertliğini esirgemeyen emekli öğretmen Sayın Yılmaz Göksoy'a sonsuz minnet ve teşekkür borçluyum.

³ Bu defterin bir fotokopisini bana verme lutfunda bulunan, merhum Faik Boran Hoca'nın oğlu Sayın Selahattin Boran'a teşekkür etmeyi zevkli bir görev addediyorum.

⁴ Azmi Çapanoğlu, *Orta Anadolu İsyanları: Yozgat İsyanı*. Bu kitap taslağını bize veren Sayın Hakkı Acun'a teşekkür borçluyum.

⁵ Bu hatırat Sayın Dr. Ali Şâkir Ergin tarafından yayımlanmıştır: *Çapanoğlu Hadisesi: Abdülkadir Sönmez Bey'in Hatıraları*, Ankara 2006.

7) Son olarak belki bunlara, Çapanoğulları'nın Mecidiye (Kırşehir'e bağlı, bugünkü adıyla Çiçekdağı) kasabasına nüfuz etmelerini engelleme mücadelesine dair bazı orijinal belge ve fotoğrafları ihtiva eden Selahattin Durmaz'ın ilginç makalesini de eklemek gerekir (Durmaz 1997: 46-52).

Bunlardan başka mâlumatımız dışında kalanlar olabilir. Hattâ henüz ortaya çıkmamış, günün birinde çıkarılmayı bekleyenler de olabilir. O halde metodolojik olarak yapılması gereken, sayılan ek materyalin sunduğu veriler doğrultusunda Çapanoğlu İsyanı'nına dair makalemizi yeniden gözden geçirmek, ama eski tabirle "mülâhazat hanesini de açık tutmak" olacaktır. Bu yapılmış ve yukarıda sözünü ettiğimiz bu yeni kaynakların, olayın aydınlanmasına katkısı dikkatle incelenmiştir. Şimdi bu katkı nedir denilirse, şunu söyleyebiliriz: Bu kaynaklar, olayın bugüne kadar bilinen sebeplerine, cereyan tarzına ve sonuçlarına yeni katkılar sunmaktan ziyade, bazı konulara -tabir câizse- "zum" yapmaktadırlar. Yani teferruatla ilgili bazı hususların aydınlanmasına yardımcı olmaktadır. Özellikle Abdülkadir Sönmez Bey'in hatıratı isyan öncesini ve isyan süresince, olayın liderleri Celal ve Edip Beyler'le birlikte yaşadıklarını, o zamanki haleti ruhiyelerini, Arapseyfi bozgunundan sonraki firar sürecini ve sonrasını aydınlatması açısından bize çok yardımcı olabilecek müstesnâ bir konumdadır.

Şimdi 33 yıl önce yayımladığımız makalenin de burada bir değerlendirmesini ve kritiğini yapmak istiyoruz. Ancak şunu hemen belirtelim ki, bu olaya dair bu makalenin neşrinden sonra, aradan geçen şunca yıl içerisinde, benzer bir nitelikte, ama olayı çok daha geniş boyutlarıyla, gerek bilimsel yöntem, gerekse olaya bizim bakış ve yaklaşım tarzımızı değiştirecek nitelikte katkılar yapan, yeni kaynaklara dayalı bir çalışma henüz yayımlanmamıştır, ama olayla ilgili birkaç teferruat ekleyen bir iki çalışma okuduğumuzu belirtelim. Bunlardan biri, Bayram Sakallı'nın, içinde, Çapanoğlu Edip ve Celal Beyler'in Yozgat Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti azası olmadıklarını bir belgeye dayanarak ileri sürdüğü bir çalışmasıdır. Bu önemli bir tespit idi ve bizim araştırmamızda olayın görgü şahitlerinden merhum avukat Mehmet Ali Okhan'ın ifadesine dayanarak Çapanoğlu Edip ve Celal Beyler'in Yozgat Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti azası olduklarına dair ifademizi tashih ediyordu (Sakallı 1988: 31-35). Fakat yukarıda sözünü ettiğim Azmi Çapanoğlu'nun yayımlanmamış kitabı, Bayram Sakallı'nın aksine, başka ağızlardan naklen bizi teyit eden teferruatlı bilgiler veriyordu⁶. Bu durumda öyle anlaşıyor ki, Yozgat Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin ilk teşekkülünde gerçekten Çapanoğlu Edip ve Celal Beyler de yer almışlar, ama genç Müftü Mehmed Hulûsi Efendi'nin sert tavır ve çıkışları üzerine geri dönmüşlerdir. Dolayısıyla Bayram Sakallı'nın tespitine dayanak yaptığı belgenin, ancak cemiyetin nihaî teşekkülünde mevcut âzânın isimlerini ihtiva eden bir belge olduğu anlaşılmaktadır ve bu durumda

⁶ Bk. *Yozgat İsyanı*, s. 7-8.

Çapanoğlu Edip ve Celal Beylerin ilk teşekkülü esnasında cemiyetin içinde bulundukları bir gerçektir.

Yeni ortaya çıkan kaynakların Çapanoğlu İsyanı'nın tarihine yapacakları katkıya kısaca temas ettikten sonra, olayı doğru ve gerçekçi bir biçimde anlayıp değerlendirebilmemize yardım edecek birkaç noktayı burada bir kere daha vurgulamak istiyoruz:

1) Kanaatimizce Çapanoğlu İsyanı'nın ve hattâ Millî Mücadele dönemi benzer isyanlarından bazılarının meydana geliş sebepleri arasında başı çeken temel sebep, başta Mustafa Kemal Paşa olmak üzere, yönetici kadro mensuplarının, Osmanlı İmparatorluğu'nu savaşa sokarak yenilgisine ve sonuçta işgaline sebebiyet veren İttihat ve Terakkî partisinin eski mensupları olmaları dolayısıyla memleketi yeni bir felaketin içine sürükleyebilecekleri endişesi ve bir de gerçek niyetlerinin halife sıfatını da taşıyan padişahı alaşağı ederek yönetime el koyacakları varsayımı idi. Nitekim bu endişe Mustafa Kemal Paşa ve ekibi tarafından da çok iyi gözlemlendiği için gerek bizzat kendisi şahsen, gerekse yeni kurulan TBMM mensupları, bu korkuyu izale etmeye yönelik beyanname yayımlamak gereğini duymuşlar ve padişaha, halifeye, "saltanat-ı seniyye"ye bağlılıklarını defalarca teyid etme ihtiyacını hissetmişlerdir.

2) Çapanoğlu örneğinde ise en az bunun kadar önemli bir başka faktör, mahallî nüfuz ve itibar konusunda aileler arası rekabet, kıskançlık ve çekememezliktir. Kanaatimizce bu olayda da bu faktör ileri çıkıyor. Başçavuşzâde ailesi ve başkaları ile, Çapanoğulları ailesi arasındaki bu tür bir çekişme iyi biliniyor. Bu aileler, başka yerlerde de olduğu gibi, Yozgat'a gelen devlet yetkililerini eskiden beri kendi hakimiyet ve tesirleri altına alarak diğeri aleyhine kışkırtmağa çalışmışlardır. Bu yetkililerin bazen bu ailelerden birine, bazen diğeri iltifat edip yönelmesi, ötekini kıskandırmış, küstürmüş, hattâ kinlendirmiş ve karşı tavır koymasına yol açmıştır.

İşte Çapanoğlu sülalesi mensupları da böyle bir zihniyet içinde, Yozgat'ı yoktan var eden ve bölgede XVIII. yüzyıl başından beri şöyle veya böyle büyük bir nüfuz kazanmış bulunan büyük bir âyan ailesi mensubu ve İttihat ve Terakkî partisinin gadrine uğramış kişiler olarak, Millî Mücadele'yi yöneten kadro mensuplarından bekledikleri "istimâlet" ve "riayet"i görmemişler, sonuçta o kadroya karşı bir tavır içine girmişlerdir. Hattâ tam aksine, Yozgat'taki aleyhtarları tarafından tesir altına alınan Kılıç Ali ve maiyetindekilerin hakaret ve istiskallerine maruz kalmışlardır. Nitekim onların bu haleti ruhiyelerini Mustafa Kemal Paşa çok iyi anlamış ve kendilerinin bu duygularına anlayış gösterilerek Millî Mücadele'ye kazanılmalarını özellikle istemişti. Ama ne yazık ki aksi oldu ve uzak görüşlülükten yoksun bazı yöneticiler yüzünden Çapanoğulları Millî Mücadele karşıtı bir konuma düştü. Bir takım tahrikler onların gururunu fevkalade inciterek, olayların gelişiminin de çok açık bir biçimde ortaya koyduğu üzere, hiç de başından beri düşünüp planlamadıkları bir maceraya atılmalarına yol açtı.

Bunun yanına bir de Müftü Mehmed Hulûsi Efendi'nin önce Yozgat Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti toplantısındaki, arkasından Cami-i Kebir'deki gereksiz istiskal ve hakaretlerini eklediğimiz zaman, Çapanoğulları'nın hangi tahriklerin sevkıyla çileden çıktıklarını anlamak daha kolaylaşır.

4) Bizce ihmal edilmemesi, belki ciddiye alınması lazım olan bir başka faktör de şu olabilir: Bu büyük âyan ailesi mensuplarının önde gelenleri, Tanzimat'tan beri sürekli nüfuz ve itibar kaybına uğrayarak sıradan devlet memuru statüsüne indirgenmiş olmanın yarattığı haleti ruhiyenin sevkıyla, mağlup olmuş ve topraklarının çoğu düşman tarafından işgal altına alınmış bir memlekette, Millî Mücadele'nin bu ilk dönemindeki otorite boşluğundan yararlanarak saltanat ve hilâfet adına hareket ediyor görüntüsüyle, Bozok (Yozgat ve çevresi) havalisinde eskiden sahip oldukları nüfuz ve itibarı tekrar tesis etmeyi de düşünmüş ve bu yüzden böyle bir harekete teşebbüs etmiş olabilirler. Bizce, daha önce üzerinde pek düşünmediğimiz bu ihtimale de kuvvetle yer vermek gerekebilir.

Sonuç olarak, Edip ve Celal Beyler'in önce Yozgat Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nde yer almayı kabullenmeleri, aslında Millî Mücadele'ye hiç de karşı olmadıklarını, ülkenin düşman işgalinden kurtarılması gerektiğini kabul ettiklerini, fakat yukarıdan beri analiz etmeye çalıştığımız sebepler yüzünden Ankara Hükûmeti'nin bu konudaki liderliğini kabullenmediklerini söyleyebiliriz, ki gerçeğin de bundan başka olduğunu sanmıyoruz. Ama ne olursa olsun, yukarıda da işaret olunduğu üzere, sonuçta bu kabullenmemezlik bir isyan mahiyetini almış ve onların sonunu getirmiştir. Bu son ne yazık ki trajik bir son oldu ve bu büyük âyan ailesi tarihten silindi. Böylece Bozok tarihinin, daha Selçuklular zamanında, 13. yüzyılda Babaîler İsyanı'ndan başlayarak Osmanlı döneminde de zaman zaman şu veya bu sebeplerle ortaya çıkan isyanların tarihinden oluşan trajik bir sayfası da böylece kapanmış oldu.

Belki ileri de yeni ortaya çıkacak belgeler, bize Çapanoğlu isyanına daha doğru bir teşhis koyma imkânını sunacaktır. Yalnız şunu bir kere daha vurgulayalım ki, çok açık cereyan eden olayların ortaya koyduğu gibi, hiçbir belge gelecekte de bu isyanın, Yozgat halkının içinde yer aldığı bir olay olduğunu ispatlayamayacaktır; çünkü böyle bir şey vukû bulmamıştır.

Kaynaklar

- OCAK, Ahmet Yaşar (1970-1973), "Millî Mücadelede Çapanoğlu İsyanı (8-27 Haziran 1920)", *Türk Kültürü Araştırmaları*, VII-X (1970-1973): 83-149.
- DURMAZ, S. (1997), "Çiçekdağ (Mecidiye) Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti ve Çapanoğlu İsyanına Karşı Gösterdiği Yararlılıklar", *Toplumsal Tarih*, Eylül 1997, sayı: 45: 46-52.

Ahmet Yaşar OCAK

- SAKALLI, Bayram (1988), *Ankara ve Çevresinde Millî Faaliyetler*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. 863.
- ERGİN, Ali Şâkir (2006), *Çapanoğlu Hadisesi: Abdülkadir Sönmez Bey'in Hatıraları*, Ankara.
- ÇAPANOĞLU, Azmi, (?), *Orta Anadolu İsyânları: Yozgat İsyânı* (Kitap Taslağı). *Türkiye Büyük Millet Meclisi Gizli Celse Zabıt Cerideleri I*, Ankara 1980.
- TONGUÇ, Faik (1960), *Birinci Cihan Harbinde Bir Yedek Subayın Hatıraları*, Ankara.